

Спеціалізованій вченій раді Д 58.082.01
Західноукраїнського національного університету

ВІДГУК

опонента доктора економічних наук, професора,
завідувача кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського
національного університету імені Івана Франка

Крупки Михайла Івановича

на дисертаційну роботу Шулюк Богдани Степанівни на тему:
«Фінансовий механізм державно-приватного партнерства»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми. Сьогодні під впливом глобалізаційних трансформацій, євроінтеграційних процесів, воєнного стану в Україні через агресію росії, економічні питання хоча й відійшли на другий план, проте не втратили своєї актуальності. Так, сучасні проблемні питання сталого розвитку вітчизняної економіки відіграють ключову роль як у вирішенні поточних, так і стратегічних завдань уряду – передусім успішної реалізації євроінтеграційних прагнень. В більшості країн ЄС на відміну від України державно-приватне партнерство є розвиненою формою економічної співпраці під час вирішення суспільно важливих завдань розвитку, зокрема будівництва різноманітної інфраструктури (транспортної, логістичної, соціальної та ін.). З огляду на що, вивчення іноземного досвіду та ефективне налагодження такого співробітництва в Україні дасть змогу як модернізувати функціонуючі об'єкти інфраструктури, так і відновити втрачені (пошкоджені) під час війни і сподіваємось збудувати навіть нові сучасні й інноваційні об'єкти. Очевидно, що досягти цього лише за рахунок традиційних джерел бюджетного фінансування є неможливо, передусім через недостатність коштів у державному бюджеті, а також як показала практика - неефективність і

нерациональність їх використання. Тому сьогодні беззаперечною є потреба у посиленні співпраці органів державної влади, місцевого самоврядування з суб'єктами підприємницької діяльності, а проекти державно-приватного партнерства мають стати основним інструментом післявоєнної відбудови об'єктів інфраструктури національної економіки України.

Водночас у вітчизняній практиці інструментарій фінансового механізму державно-приватного партнерства є недостатньо дієвий, містить багато прогалин і суперечностей. Застосовувані фінансові форми, методи, інструменти та важелі не сприяють досягненню стратегічних і тактичних цілей як суб'єктами господарювання, так і державою. Відтак, важливим завданням є визначення тих напрямів модернізації вітчизняного фінансового механізму державно-приватного партнерства, комплексне застосування яких дасть змогу оптимізувати економічні відносини, забезпечити формування достатнього обсягу фінансових ресурсів та не допустити передчасне згорання партнерських проєктів й отримати визначені соціально-економічні результати. Зважаючи на це, особливого значення набуває переосмислення наукових поглядів щодо створення концептуально-методологічних, фінансових, правових та організаційно-методичних засад функціонування цього механізму, що й визначає актуальність теми проведеного здобувачем наукового дослідження, його мету, постановлення завдань і способи їх вирішення.

Важливість проблематики дослідження також підтверджується тим, що дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри фінансів імені С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету: «Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України в умовах глобальних структурних зрушень» (державний реєстраційний номер 0112U000077); «Формування фінансового механізму сталого розвитку України» (державний реєстраційний номер 0110U008613), «Формування та реалізація фінансової політики сталого розвитку України» (державний реєстраційний номер 0116U002629); «Фінансова система у забезпеченні

стійкого економічного зростання України» (державний реєстраційний номер 0121U109150).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Б. С. Шулюк дало змогу констатувати обґрунтованість, логічність та достовірність отриманих наукових результатів. Вони ґрунтуються на постулатах фінансової науки, застосуванні методологічного інструментарію та економіко-математичному аналізі статистичного матеріалу. Критичне опрацювання значного обсягу наукової літератури сприяло визначенню дискусійних і недостатньо досліджених аспектів теми роботи й формуванню власного напрямку наукового дослідження. Інформаційною базою слугували: законодавчі та нормативно-правові акти з питань формування й функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства; інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Світового банку та інших міжнародних фінансових організацій; аналітичні публікації науково-дослідних установ, рекомендації експертів, монографії, наукові статті закордонних і вітчизняних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, форумів, симпозіумів із проблематики дослідження; власні розрахунки здобувача.

У дисертації автором чітко визначено мету та завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні й методологічні підходи для їхнього досягнення. При цьому здобувачем використано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема: теоретичного узагальнення, систематизації, аналогії й аргументації, статистичного аналізу, синтезу, індукції, дедукції, групування, порівняння, формалізації та вимірювання, математичного моделювання, оптимізації тощо.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень дисертації підтверджується апробацією отриманих результатів на науково-практичних конференціях і публікаціями за тематикою дослідження у вітчизняних фахових і міжнародних наукових виданнях. Дисертація має логічну структуру, розкриває сучасні підходи до вирішення проблемних питань, а висновки є достатньо аргументованим підсумком виконаної роботи і повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження.

Результатами вирішення задекларованих у роботі завдань є розкриття теоретико-методологічних засад формування та функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства (ДПП). Так, до вагомого наукового доробку здобувача можна віднести розроблений методологічний інструментарій його пізнання, який, на нашу думку, є змістовним та добре аргументованим, ґрунтується на системному, процесному, інституційному й інших методологічних підходах (с. 115–138).

Ґрунтовним і всебічним є проведене у розділах 3 та 4 оцінювання результатів застосування форм, методів, інструментів і важелів фінансового механізму державно-приватного партнерства, регулюючий вплив яких на розподільні процеси відображений в обсязі й складі акумульованих і витрачених фінансових ресурсів партнерами в процесі реалізації спільних проєктів.

Доцільно відзначити розроблені автором у підрозділі 5.1 адитивну та адитивно-мультиплікативну моделі за симбіозу детермінованої й випадкової складових, що дає змогу спрогнозувати майбутні результати реалізації партнерських проєктів у контексті визначення обсягу прибутку суб'єктів підприємницької діяльності та бюджетних надходжень від податкових і концесійних платежів (с. 301–317).

На нашу думку, вагомим та обґрунтованим результатом дослідження є запропонований автором концептуальний підхід щодо можливості використання кредитних деривативів у процесі фінансування довготермінових проєктів державно-приватного партнерства (с. 353–354).

Необхідно також підкреслити важливість пропозицій Б. С. Шулюк щодо застосування таких інструментів податкового стимулювання: інвестиційного податкового кредиту, пришвидшеного нарахування амортизації на об'єкти основних засобів, створених у межах державно-приватного партнерства, зниженої ставки податку на прибуток, а також звільнення від непрямих податків продукції, створеної відповідно до угоди ДПП (с. 357–367).

У цілому тему дослідження автором розкрито, поставлені завдання вирішено, а отримані результати характеризуються науковою новизною.

Наукова і практична значимість отриманих результатів. До найвагоміших результатів, що розкривають особистий внесок автора в розробленні досліджуваної проблеми та характеризують наукову новизну дослідження, можна віднести такі:

– розроблені вперше методологічні засади дослідження фінансового механізму державно-приватного, які ґрунтуються на розгляді зазначеного механізму крізь призму діалектичного, системного, процесного й інституційного підходів та з дотриманням принципів взаємозв'язку теорії і практики, розвитку, детермінізму, цілісності, історизму й зворотного зв'язку (с. 115–125, 127–135);

– запропонований концептуальний підхід до формування гарантійних фінансових резервів шляхом створення Фонду бюджетної підтримки реалізації проєктів державно-приватного партнерства в складі державного бюджету (с. 334–337), що дасть змогу реалізувати соціально-економічні цілі проєкту та забезпечити його прибутковість;

– обґрунтовано та сформульовано автором сутність поняття фінансового механізму державно-приватного партнерства як сукупності фінансових форм, методів, інструментів і важелів, у результаті впливу яких на формування і використання фінансових ресурсів суб'єктів державно-приватного партнерства, призначених для реалізації партнерських проєктів, забезпечується надання доступних та якісних публічних послуг населенню (с. 48). Це дало змогу

визначити архітекtonіку згаданого механізму та ґрунтовно розкрити зміст її складових елементів (с. 71–90);

– удосконалені науково-методичні підходи до оцінювання результативності реалізації проєктів державно-приватного партнерства шляхом ідентифікації чинників впливу на очікувані результати в процесі конкурсного відбору проєктів, їхньої реалізації та після завершального періоду (с. 279–293);

– розвинуті науково-методичні підходи до формування векторів поліпшення фінансового механізму державно-приватного партнерства на місцевому рівні, що передбачає створення інституційної архітекtonіки реалізації проєктів державно-приватного партнерства та здійснення фахівцями органів державної влади праґматичної консультативної підтримки під час втілення цих проєктів на локальному рівні (с. 331–333);

– визначені напрями інвестиційної участі громадськості в реалізації проєктів державно-приватного партнерства через виокремлення її видів у системі пасивного та активного громадського інвестування, що відкриває новий спектр можливостей для залучення коштів громадськості у реалізацію соціально значимих довготермінових проєктів (с. 325–327).

Практична значущість результатів дисертації полягає у тому, що теоретико-методологічні положення, висновки й рекомендації автора мають теоретичне і прикладне значення при формуванні та реалізації заходів щодо вдосконалення фінансового механізму державно-приватного партнерства. Окремі положення та пропозиції використані у діяльності Міністерства фінансів України (довідка № 16040-16-10/1356 від 16.01.2023 р.), Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (довідка № 04-13/12-2023/39159(1123785) від 24.02.2023 р.), Територіального управління Рахункової палати по Львівській, Волинській та Тернопільській областях (у м. Львів) (довідка № 22-19/5 від 09.01.2023 р.), Департаменту фінансів Полтавської обласної державної адміністрації (довідка № 162/06.1-24 від 03.04.2023 р.), Департаменту фінансів Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка № 4.2-33/549 від 04.04.2023 р.), Чортківської міської ради (довідка

№ 01-19-667 від 13.04.2023 р.), а також у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-28/806 від 02.05.2023 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у 48 наукових працях: 1 одноосібній монографії, 1 публікації у колективній монографії, 22 фахових статтях (з яких 3 статті проіндексовані у наукометричній базі *Web of Science*), 3 статтях, які відносяться до наукових періодичних видань інших держав (з них 1 стаття проіндексована у наукометричній базі *Scopus*) та 21 праці, де додатково відображено наукові результати дисертації. Загальний обсяг наукових праць, опублікованих здобувачем особисто становить 43,47 др. арк.

Результати аналізу публікацій здобувача засвідчують повноту викладу основних положень дисертаційної роботи.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, компіляції, фабрикації та фальсифікації. Дисертаційна робота Б. С. Шулюк на тему: «Фінансовий механізм державно-приватного партнерства» відповідає принципам академічної доброчесності. В докторській дисертації та наукових працях, які відображають її результати, відсутній академічний плагіат, компіляції, фабрикації та фальсифікації, що підтверджено відповідною довідкою. Використані наукові тексти, ідеї, напрацювання, наукові результати й матеріали інших авторів супроводжуються відповідним посиланням на джерело.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту й оформлення дисертаційної роботи. Надаючи в цілому позитивну оцінку науковим здобуткам авторки та їхній практичній значущості, необхідно також зазначити, що робота не позбавлена й окремих дискусійних положень, які потребують додаткового уточнення та аргументації і є підставою для їхнього обговорення, зокрема:

1. У підрозділі 2.2 здобувач вдало застосовує діалектичний, системний, об'єктивістський, суб'єктивістський, процесний, інституційний та нормативний підходи для пізнання сутності фінансового механізму державно-приватного

партнерства (с. 115–137). Однак, на наш погляд, при цьому додаткової аргументації потребує вибір саме цих методологічних підходів у контексті дослідження.

2. Одним з вагомих наукових результатів дисертації є визначення принципів формування та функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства (с. 107–111). Водночас у 5 розділі дисертації здобувач недостатньо уваги приділяє практичним рекомендаціям щодо їх застосування в умовах сучасних викликів глобалізаційного характеру, які впливають на організацію усіх економічних відносин й посилення конкуренції на практиці. Крім того, робота значно б виграла у випадку обґрунтування доцільності їх дотримання партнерами в умовах воєнного стану та в процесі повоєнної відбудови національної економіки України.

3. Зважаючи на значимість державної фінансової підтримки проєктів ДПП, дисертантом у підрозділі 5.2 надано рекомендації щодо необхідності певних гарантій державним партнером довготермінових фінансових зобов'язань задля зниження ризиків інвестиційних вкладень, підвищення надійності інфраструктурних проєктів. Проте глибшої аргументації, на наш погляд, потребує думка автора щодо визначення розміру бюджетної підтримки проєктів державно-приватного партнерства, оскільки зі змісту згаданого параграфу не зовсім зрозуміло, який обсяг її надання сприятиме результативній реалізації спільно важливих проєктів.

4. У роботі на с. 342–344 автором з врахуванням кращих світових практик розроблено концепцію здійснення фінансового контролю за реалізацією проєктів органів державної влади й місцевого самоврядування та суб'єктів підприємницької діяльності. Водночас конкретизації потребують методологічні підходи до створення інституційного середовища з можливістю розширення й гармонізації інформаційної бази задля забезпечення ефективного здійснення таких контролюючих дій суспільством.

5. Під час розроблення рекомендацій щодо податкового стимулювання розвитку партнерських відносин держави і бізнесу (с. 357–367) не достатньо

обґрунтовано вплив ризиків, які при цьому можуть виникати. Автору доречно було б відобразити у науковому дослідженні очікувані ефекти від впровадження таких пропозицій, що дало б змогу виявити їх дію в практичній площині.

6. Рекомендації щодо страхування фінансових ризиків у процесі реалізації проєктів ДПП є певною мірою загальними, оскільки вони конкретно не розкривають інструментарій страхового механізму, який необхідно застосовувати в процесі співпраці органів державної влади чи місцевого самоврядування та суб'єктів підприємницької діяльності (с. 340–342), що ускладнює впровадження розроблених пропозицій у вітчизняну практику.

Утім, висловлені зауваження та дискусійні положення не зменшують наукову цінність й практичну значущість та не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи й можуть слугувати основою для наукової дискусії і продовження автором наукових пошуків за обраним напрямом в майбутньому.

Загальний висновок. Дисертація Шулюк Богдани Степанівни на тему: «Фінансовий механізм державно-приватного партнерства» є завершеним, цілісним, самостійним, актуальним науковим дослідженням, результати якого мають обґрунтовану наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення. Винесені на захист нові науково обґрунтовані положення, висновки та рекомендації вирішують важливу науково-прикладну проблему – розроблення теоретико-методологічних засад формування і функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо векторів його модернізації в Україні. Отримані наукові результати повною мірою відображені у публікаціях автора. Оформлення дисертації відповідає чинним вимогам. Висловлені у відгуку зауваження не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Результати досліджень, за якими Б. С. Шулюк захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, в її докторській дисертації не використовувались. Тема та зміст докторської дисертаційної роботи відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Викладене вище дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота «Фінансовий механізм державно-приватного партнерства» за актуальністю, змістом, обсягом досліджень, науковою новизною та практичною значущістю отриманих результатів відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р., а її автор, Шулюк Богдана Степанівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Михайло КРУПКА

Підпис проф. Крупки М.І. підтверджую:
Вчений секретар
Львівського національного університету
імені Івана Франка, доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА